

Administratīvā rajona tiesa

Liepājas tiesu nams

SPRIEDUMS

Latvijas tautas vārdā

Liepājā 2025. gada 27. oktobrī

Tiesa šādā sastāvā: tiesnese Kristīne Brokane,

piedaloties līdzpieteicēju /Persona E/ , /Persona D/, /Persona C/, /Persona B/ pārstāvei un līdzpieteicējai /Persona A/,

atbildētājas – Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes – Tieslietu ministrijas pārstāvim /Persona H/,

atklātās tiesas sēdēs izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta pēc /Persona E/, /Persona D/, /Persona C/, /Persona B/ un /Persona A/ pieteikuma par labvēlīgāku administratīvo aktu, ar kuriem attiecīgi /Persona E/ tiktu izmaksāta valsts kompensācija 499 minimālo mēneša darba algu jeb 309 380euroapmērā un /Persona D/, /Persona C/, /Persona B/ un /Persona A/ tiktu izmaksāta valsts kompensācija 49 minimālo mēneša darba algu jeb 30 380euro apmērā, izdošanu.

Aprakstošā daļa

[1] /Datums N/nogalinātā /Persona G/ ģimenes locekļi – līdzpieteicēji /Persona E/ (dēls), /Persona D/ (māte), /Persona C/ (tēvs), /Persona B/ (brālis) un /Persona A/ (māsa)– 2023. gada 22. jūnijā vērsās Juridiskās palīdzības administrācijā(turpmāk – administrācija), lūdzot izmaksāt likumā „Par valsts kompensāciju cietušajiem” (turpmāk – Kompensācijas likums) paredzēto kompensāciju (turpmāk – kompensācija).

Ar administrācijas direktora p.i. 2023. gada 18. jūlija lēmumu Nr. 6-1.1.23/352, „Par valsts kompensāciju”, Nr. 6-1.1.23/355 „Par valsts kompensāciju”, Nr. 6-1.1.23/354 „Par valsts kompensāciju”, Nr. 6-1.1.23/353 „Par valsts kompensāciju” un Nr. 6-1.1.23/351 „Par valsts kompensāciju” (turpmāk – sākotnējie lēmumi) attiecīgi katram līdzpieteicējam izmaksāta kompensācija 620 euro.

Nepiekrituši kompensācijas apmēram, līdzpieteicēji sākotnējos lēmumus apstrīdēja, lūdzot labvēlīgāku administratīvo aktu izdošanu, kā rezultātā Tieslietu ministrija (turpmāk – ministrija) 2023. gada 12. septembrī pieņēma lēmumu Nr. 1-4.3/131, „Par Juridiskās palīdzības administrācijas 2023. gada 18. jūlija lēmumu Nr. 6-1.1.23/352”, Nr. 1-4.3/134, „Par Juridiskās palīdzības administrācijas 2023. gada 18. jūlija lēmumu Nr. 6-1.1.23/355”, Nr. 1-4.3/133, „Par Juridiskās palīdzības administrācijas 2023. gada 18. jūlija lēmumu Nr. 6-1.1.23/354”, Nr. 1-4.3/132, „Par Juridiskās palīdzības administrācijas 2023. gada 18. jūlija lēmumu Nr. 6-1.1.23/353” un Nr. 1-4.3/130, „Par Juridiskās palīdzības administrācijas 2023. gada 18. jūlija lēmumu Nr. 6-1.1.23/351” (turpmāk – Lēmumi), nolemjot atteikties izdot līdzpieteicējiem labvēlīgākus administratīvos aktus.

Lēmumi pamatoti ar turpmāk norādītiem argumentiem.

[1.1] Līdzpieteicēji neuzskata, ka Kompensācijas likuma 7. panta pirmā daļa un 7.¹ panta ceturtā daļa būtu piemērota nepareizi, bet līdzpieteicēji nepiekrīt normās noteiktajam regulējumam. Šajā sakarā jāņem vērā, ka Eiropas Savienības dalībvalstīm, ieviešot Eiropas Savienības Padomes 2004. gada 29. aprīļa direktīvu 2004/80/EK par kompensāciju noziegumos cietušajiem (turpmāk – Direktīva), tiek dota zināma rīcības brīvība kompensāciju sistēmas nosacījumu izstrādē, un valsts kompensāciju apmēri ir atkarīgi no valsts finansiālajām iespējām. Pieņemot Kompensācijas likumu, Saeima izšķīrās kompensāciju piesaistīt valstī noteiktajai minimālajai algai. Tāpat dalībvalstu kompetencē ir izlemt, vai kompensācijas apmērs ir sadalāms proporcionāli cietušo skaitam. Tā kā kompensācija tiek izmaksāta par sekām, kas iestājušās noziedzīga nodarījuma rezultātā, vienas sekas – viena kompensācija. Ne administrācijai, ne ministrijai nav rīcības brīvības noteikt kompensāciju pēc kādiem individuāliem apsvērumiem. Arī tiesa nevar ignorēt likumdevēja gribu, ja tiesību normas pietiekami skaidri liedz izdot labvēlīgāku administratīvo aktu. Pretējā gadījumā tiktu pārkāpts tiesiskuma princips. Lietderības apsvērumus ir izdarījis likumdevējs.

[1.2] Lai gan sākotnējos lēmumos nav sniegtas tiešas atbildes uz līdzpieteicēju argumentiem par kompensācijas apmēra neatbilstību Direktīvai un Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 92. panta trešajam teikumam, administrācija ir skaidrojusi, ka iestādes rīcībai ir jāatbilst tiesību normām, kā arī administrācijai nav tiesību vērtēt kriminālprocesā individuāli radītus zaudējumus un kompensācijas mērķis nav pilnīgs radītā kaitējuma atlīdzinājums. Valsts nav uzņēmusies atlīdzinājuma funkciju pilnībā, jo faktiskais atlīdzinātājs ir noziedzīga nodarījuma izdarītājs. Līdzpieteicēju apsvērumi neietekmē Lēmumu saturu.

[2] 2023. gada 11. oktobrī Administratīvajā rajona tiesāsaņemts līdzpieteicēju pieteikums par labvēlīgāku administratīvo aktu izdošanu. Pieteikums pamatots ar turpmāk norādītiem argumentiem.

[2.1] Ministrija nav motivējusi līdzpieteicēju argumentus par to, ka atbilstoši Eiropas Savienības judikatūrai kompensācija nevar būt tik zema, ka tā kļūst simboliska vai ka no tās izrietošā noderība un ērtības cietušajam ir nenozīmīgas. Tāpat ministrija nav vērtējusi Direktīvas 12. panta 2. punktā norādīto, ka dalībvalstis nodrošina tādu kompensāciju sistēmu, kas garantē taisnīgu un samērīgu kompensāciju cietušajiem. Ministrija nav vērtējusi, vai konkrētā kompensācija ir atzīstama par taisnīgu un samērīgu. Atbilstoši Eiropas Savienības judikatūrai kompensācijas apmērs nevar tikt atzīts par taisnīgu un samērīgu Direktīvas 12. panta 2. punkta izpratnē, ja tā noteikta, neņemot vērā izdarītā nozieguma seku smagumu attiecībā uz cietušajiem. Kompensācija 620 *euro* ir simboliska un niecīga, tā nav taisnīga un samērīga, tādējādi tā neatbilst Direktīvai un Eiropas Savienības judikatūrai.

[2.2] Ministrija nav motivējusi līdzpieteicēju argumentus par to, ka cietušie bieži nevar saņemt kompensāciju no likumpārkāpēja tādēļ, ka tam nav līdzekļu vai to nevar identificēt. Cietušajam finanšu līdzekļi ir nepieciešami tūlīt, atlīdzības process no iespējamā vainīgā ir ilgs, turklāt negarantē reālu atlīdzības saņemšanu.

[2.3] Ministrija nav motivējusi līdzpieteicēju argumentus par Satversmes 92. panta trešo teikumu. Kā norādījusi Satversmes tiesa, lai nepamatota tiesību aizskārums gadījumā atjaunotu tiesisko līdzsvaru un taisnīgumu, valstij ir pienākums noteikt atbilstīgu atlīdzinājumu. Arī atbilstoši starptautiskajai praksei atlīdzībai, cik iespējams, jālikvidē visas prettiesiskās darbības sekas.

[2.4] Kompensācijas likumā noteiktais kompensācijas apmērs nekalpo kā samierināšanās līdzeklis par pāridarījumu, bet vēl vairāk pazemo. Taisnīga un samērīga kompensācija palīdzētu samierināties ar pāridarījumu. Cietušajiem tiesas piespriede atlīdzība ir daudz augstāka par valsts noteikto. Kompensācijas apmēra noteikšanai vērā ņemami Ministru kabineta 2014. gada 17. jūnija noteikumi Nr. 340 „Noteikumi par apdrošināšanas atlīdzības apmēru un aprēķināšanas kārtību par personai nodarītajiem nemateriālajiem zaudējumiem”, lai gan tie paredzēti ceļu satiksmes negadījumā cietušajiem, tomēr salīdzinājumā ar Kompensācijas likumā noteikto kompensāciju tā ir daudz augstāka, proti, nāves gadījumā 30 minimālo mēnešalgu apmērā, neparedzot proporcionalitāti cietušo skaitam. No valsts puses nav saprotami kritēriji, kāpēc kompensācija noteikta piecu minimālo mēnešalgu apmērā, turklāt proporcionāli cietušo skaitam.

[3] Ministrija tiesai sniegtajā rakstveida paskaidrojumā pieteikumu neatzīst, pamatojoties uz Lēmumā minēto, papildus paskaidrojot, ka likumdevējam ir tiesības izpildīt savas autonomās funkcijas, kuru izpildes

ietvaros, izlietojot Satversmē noteiktās pilnvaras, ir izlemts jautājums par valsts kompensāciju apmēru. Valsts pārvaldes iestādes rīcības brīvība šajā gadījumā ir samazināta līdz minimumam. Kompensācijas pieprasīšana un izmaksāšana neierobežo cietušā tiesības pieprasīt kompensāciju saskaņā ar Kriminālprocesa likumu un Civilprocesa likumu. Vērtējot cietušā kompensācijas pieteikumu kriminālprocesā, tiesa ņem vērā arī individuālos apstākļus, savukārt, ja cietušais uzskata, ka nav atlīdzināts viss radītais kaitējums, viņam ir tiesības prasīt atlīdzinājumu Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā.

[4] 2024. gada 18. martā tiesa pieņēma lēmumu iesniegt pieteikumu Satversmes tiesā par Kompensācijas likuma 7. panta pirmās daļas un 7.¹ panta ceturtās daļas atbilstību Satversmes 92. panta trešajam teikumam un apturēt tiesvedību lietā līdz Satversmes tiesas nolēmuma spēkā stāšanās dienai.

Ar Satversmes tiesas 2025. gada 27. jūnija spriedumu lietā Nr. 2024-07-01, „Par likuma „Par valsts kompensāciju cietušajiem” 7. panta pirmās daļas un 7.¹ panta ceturtās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. panta trešajam teikumam” (turpmāk – Satversmes tiesas spriedums) nospriests: 1) atzīt Kompensācijas likuma 7. panta pirmo daļu un 7.¹ panta ceturto daļu, ciktāl tās nosaka personas nāves gadījumā piešķiramo kompensācijas maksimālo apmēru, paredzot tā sadalīšanu proporcionāli cietušo skaitam un tādējādi nenodrošinot taisnīgu un samērīgu kompensāciju, par neatbilstošu Satversmes 92. panta trešajam teikumam un spēkā neesošu no 2026. gada 1. janvāra; 2) attiecībā uz līdzpieteicējiem administratīvajā lietā Nr. A420227223 un citām personām, kuras līdz brīdim, kad stājas spēkā jauns likumdevēja pieņemts tiesiskais regulējums, ir pieprasījušas kompensāciju un turpina savu pamattiesību aizsardzību ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, bet attiecībā uz kurām administratīvais process vēl nav noslēdzies, atzīt Kompensācijas likuma 7. panta pirmo daļu un 7.¹ panta ceturto daļu, ciktāl tās nosaka personas nāves gadījumā piešķiramo kompensācijas maksimālo apmēru, paredzot tā sadalīšanu proporcionāli cietušo skaitam un tādējādi nenodrošinot taisnīgu un samērīgu kompensāciju, par neatbilstošu Satversmes 92. panta trešajam teikumam un spēkā neesošu no Satversmes tiesas sprieduma publicēšanas dienas.

[5] Ministrija tiesai sniegtajā papildu paskaidrojumā norādījusi turpmāko.

[5.1] Satversmes tiesa kompensāciju piecu minimālo mēnešalgu apmērā, kas ir 3100 *euro*, neatzina par antikonstitucionālu, bet secināja, ka apstrīdētās normas ne vienmēr nodrošina taisnīgu un samērīgu kompensāciju, līdz ar to nav pamata secināt, ka proporcionāla kompensācijas sadale vai maksimālais apmērs neatbilstu Satversmes 92. pantam. Attiecīgi nav saskatāms pamats cietušajiem piešķirt kompensāciju, kas būtu lielāka par piecām minimālajām mēnešalgām. Līdzpieteicēju lūgtā kompensācija ir acīmredzami nesamērīga ar valsts finansiālajām iespējām. Turklāt netika apstrīdēts princips, ka kompensācija nav atkarīga no individuāliem kaitējumu raksturojošiem apstākļiem; no Satversmes tiesas sprieduma 13.2. apakšpunkta redzams, ka valstij ir tiesības paredzēt tiesisko regulējumu, kurš paredz visiem vienā noziedzīgā nodarījumā cietušajiem vienu kompensācijas apmēru, tādējādi visiem līdzpieteicējiem ir nosakāma vienāda kompensācija, nevērtējot individuālus apstākļus.

[5.2] Satversmes tiesas spriedumu caurvij atziņas, ka kompensācija uzskatāma par taisnīgu un samērīgu, ja ar to atbilstošā apmērā tiek kompensētas cietušajiem sagādātās ciešanas, bet nedod praktisku ceļa karti tiesību normu piemērotājam, lai izvērtētu kompensācijas apmēru. Vienlaikus Satversmes tiesa ir aicinājusi likumdevēju, pieņemot jauno regulējumu, pievērst uzmanību kompensācijas maksimālajam apmēram, sadalījumam starp vairākiem cietušajiem un citiem apstākļiem, ļaujot likumdevējam izvēlēties atbilstošāko tiesisko risinājumu, ievērojot politikas prioritātes un ekonomiskās iespējas. Likumdevējam ir jārod tāds risinājums, kas novērstu iespējamību izmaksāt nesamērīgi zemu kompensāciju.

[5.3] Satversmes tiesas tiesneša Jāņa Neimaņa atsevišķās domas (turpmāk – atsevišķās domas) satur vairākus apsvērumus, kas ņemami vērā objektīvai lietas izspriešanai. Pirmkārt, valsts ir atbildīga tikai tad, ja valsts iestādēm ir vai vajadzēja būt zināmam par reālu apdraudējumu personas pamattiesībām, bet tās nerīkojās, lai to novērstu vai izmeklētu, savukārt, ja valsts ir nodrošinājusi efektīvus tiesību aizsardzības līdzekļus, valsts nav atbildīga. Otrkārt, valsts un pašvaldība nodrošina arī citas sociālās garantijas, piemēram, apgādnieka zaudējuma pensiju, bērnu izdevumu kompensāciju, apbedīšanas pabalstu, kā arī apmaksā cietušo sociālās rehabilitācijas

pakalpojumus. Treškārt, atlīdzības apmērs ir atkarīgs no tā, cik no mirušā tuviniekiem katrā konkrētā gadījumā izvēlas iegūt cietušā statusu kriminālprocesā.

[5.4] Ministrija izstrādā priekšlikumus Kompensācijas likuma grozījumiem, kas paredzēs katram cietušajam piešķirt kompensāciju pilnā apmērā, kompensācijas maksimālajam apmēram paliekot nemainīgam.

[6] 2025. gada 3. oktobrī tiesā saņemti līdzpieteicēju iebildumi ministrijas papildu paskaidrojumā minētajam, kuros norādīts turpmākais.

[6.1] Ministrijai ir pienākums noskaidrot Direktīvas mērķi un saturu un iesniegt priekšlikumus tās pienācīgai pārņemšanai nacionālajā tiesību sistēmā. Ierosinot paredzēt esošo maksimālo kompensācijas apmēru katram cietušajam, ministrija ignorē Direktīvas mērķus, Eiropas Savienības tiesas judikatūru un Satversmes tiesas spriedumu. Ministrija nav analizējusi statistiku, nav pētījusi citu valstu regulējumu. No Eiropas Savienības tiesas apsvērumiem izriet, ka cietušo atbalstam jābūt taisnīgam un samērīgam, jāņem vērā katra cietušā ciešanas un pārkāpuma seku smagums, ņemot vērā gan mantisko, gan nemantisko kaitējumu. Kvalitatīvi izstrādāta cietušo atbalsta sistēma veido taisnīgu un samērīgu ieguldījumu kaitējuma atlīdzināšanā; subjektīvi nosakot piecas minimālās mēnešalgas, netiek nodrošināta taisnīga un samērīga kompensācija. Ir morāli nepieņemami atsaukties uz valsts finansiālajām iespējām, lai nodrošinātu bērniem taisnīgu un samērīgu kompensāciju un cietušo patiesu atbalstu.

[6.2] Kā liecina Tiesu administrācijas statistika, no noziedzīgu nodarījumu izdarītājiem tiek piedzīta tikai neliela izmaksāto valsts kompensāciju daļa. Neatgūtie līdzekļi kopš 2022. gada ir 79 % līdz 85 % robežās, tādējādi pat tad, ja spriedumā ir noteikta kompensācija, cietušajiem nav garantēta reāla kompensācija, kas nozīmē, ka taisnīgs krimināltiesisko attiecību neregulējums nav panākts. Arī līdzpieteicējiem apsūdzētais nav samaksājis tiesas noteikto kompensāciju, jo viņam nav naudas.

[6.3] Noziedzīgā nodarījuma rezultātā vislielākās ciešanas ir radītas bērnam, kurš ir palicis bez vecāku gādības. Valstī nav regulējuma, kur īpaša uzmanība būtu pievērsta tieši īpaši aizsargājamiem cietušajiem – nepilngadīgajiem. Kompensācijas likumā saistībā ar vecāku nāvi nepilngadīgajiem nav paredzēta taisnīga un samērīga kompensācija. Valsts pat nav izstrādājusi tādu sistēmu, kas cietušajiem sniegtu psiholoģisko palīdzību, juridisko palīdzību, atlīdzinātu bērnu izdevumus. Nesamērīgas ciešanas cietušajiem sagādāja arī noziedzīgā nodarījuma izmeklēšana un tiesas process. Pārdzīvojumi ietekmēja arī atsevišķu līdzpieteicēju veselības stāvokli.

[7] Tiesas sēdē līdzpieteicēji pieteikumu uzturēja, savukārt ministrijas pārstāvis pieteikumu atzina daļēji.

Motīvu daļa

[8] Tiesa, noklausoties lietas dalībnieku paskaidrojumus, izvērtējot lietas apstākļus un lietā esošos pierādījumus, atzīst, ka pieteikums ir daļēji apmierināms.

[9] Līdzpieteicēji ir vērsušies tiesā ar mērķi panākt, lai līdzpieteicējiem tiktu izmaksāta kompensācija lielākā apmērā, tātad izdoti labvēlīgāki administratīvie akti.

Lai uzdotu iestādei izdot labvēlīgu (labvēlīgāku) administratīvo aktu, tiesai ir jāpārbauda, vai tiesību normas piešķir personai tiesības no attiecīgā publisko tiesību subjekta prasīt to labumu, kuru persona ietvērusi savā prasījumā par labvēlīga administratīvā akta izdošanu. Ja piemērojamā tiesību norma nosaka noteiktus tiesiskus un faktiskus apstākļus attiecīgā labuma saņemšanai, tiesai jāpārbauda, vai konkrētajā gadījumā attiecīgie apstākļi ir iestājušies, proti, jāpārbauda, vai pastāv labvēlīga administratīvā akta izdošanas priekšnoteikumi. Pamats izdot personai labvēlīgu administratīvo aktu ir tad, ja pastāv visi tā izdošanas priekšnoteikumi.

Kompensācijas likuma 7. panta pirmā daļa noteic, ka vienam noziedzīgā nodarījumā cietušajam izmaksājamās valsts kompensācijas maksimālais apmērs ir Latvijas Republikā noteiktās piecas minimālās mēneša darba algas. Izmaksājamās valsts kompensācijas apmēru aprēķina, ņemot vērā minimālās mēneša darba algas apmēru, kāds noteikts brīdī, kad persona atzīta par cietušo. Savukārt atbilstoši Kompensācijas likuma 7.¹ panta ceturtajā daļā paredzētajam, ja noziedzīgā nodarījuma rezultātā iestājusies personas nāve un kriminālprocesā par

cietušajiem atzītas vairākas personas, šīm personām izmaksā valsts kompensāciju, sadalot to proporcionāli cietušo skaitam.

Lietā nav strīda par faktiskajiem apstākļiem, proti, ka līdzpieteicējiem kā cietušajiem, kas par tādiem atzīti 2023. gada 10. februārī (*lietas 75.-84. lapa*), ir izmaksājama Kompensācijas likumā paredzētā kompensācija. Tā kā līdzpieteicēji uzskata, ka izmaksātā kompensācija ir nesamērīgi maza, lietā ir strīds par katram līdzpieteicējam izmaksājamās kompensācijas apmēru.

Tā kā ar Satversmes tiesas spriedumu Kompensācijas likuma 7. panta pirmā daļa un 7.¹ panta ceturtā daļa, ciktāl tās nosaka personas nāves gadījumā piešķiramo kompensācijas maksimālo apmēru, paredzot tā sadalīšanu proporcionāli cietušo skaitam un tādējādi nenodrošinot taisnīgu un samērīgu kompensāciju, atzītas par neatbilstošu Satversmes 92. panta trešajam teikumam un spēkā neesošu no Satversmes tiesas sprieduma publicēšanas dienas, tiesai, spriežot par līdzpieteicējiem labvēlīgāku administratīvo aktu izdošanu, ir jāizvērtē, kāds ir taisnīgas un samērīgas kompensācijas apmērs.

[10] Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 32. panta otro daļu Satversmes tiesas spriedums un tajā sniegtā attiecīgās tiesību normas interpretācija ir obligāta visām valsts un pašvaldību institūcijām (arī tiesām) un amatpersonām, kā arī fiziskajām un juridiskajām personām.

Lai arī ministrija savos paskaidrojumos ir vērsusi uzmanību arī uz atsevišķajām domām, tiesai tās nav saistošas.

Kā secināts Satversmes tiesas sprieduma 12.1. un 12.2. apakšpunktā, valstij nav tiesiska pienākuma uzņemties pilnīgu atlīdzināšanas pienākumu tās personas vietā, kura noziedzīgo nodarījumu izdarījusi. Apstrīdētās normas ir tikai daļa no kopējās tiesību aizsardzības līdzekļu sistēmas, kas izveidota, lai nodrošinātu cietušajam atlīdzinājumu par kaitējumu, kas viņam nodarīts ar noziedzīgu nodarījumu, tādēļ visa šī sistēma ir vērtējama kopsakarā. Satversmes tiesai nav šaubu, ka likumdevējs ir pieņēmis tiesību normas, kas nodrošina tiesību aizsardzības mehānismus noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanai, vainīgās personas identificēšanai un sodīšanai. Tāpat likumdevējs ir pieņēmis tādu tiesisko regulējumu, kas cietušajam ļauj atlīdzinājumu no noziedzīgā nodarījuma izdarītāja prasīt kriminālprocesā un civilprocesā, savukārt tiesa katrā konkrētajā lietā var noteikt taisnīgu un atbilstīgu atlīdzinājumu, ņemot vērā individuālos apstākļus.

Savukārt, ieviešot Direktīvu, likumdevējs ir pieņēmis Kompensācijas likumu, kura mērķis ir nodrošināt fiziskajai personai, kura Kriminālprocesa likumā noteiktajā kārtībā ir atzīta par cietušo, tiesības saņemt kompensāciju par tīša vardarbīga noziedzīga nodarījuma rezultātā radīto morālo aizskārumu, fiziskajām ciešanām vai mantisko zaudējumu.

Šajā aspektā jāņem vērā, ka atbilstoši Direktīvas 12. panta 2. punktam visas dalībvalstis nodrošina to, ka to tiesību normās ir paredzēta tāda to teritorijā izdarītos tīšos, vardarbīgos noziegumos cietušajiem izmaksājamo kompensāciju sistēma, kura garantē taisnīgu un samērīgu kompensāciju cietušajiem. Tādējādi secināms, ka Direktīva uzliek pienākumu tikai nodrošināt kompensācijas sistēmu, tā neparedz, ka valstīm obligāti jāparedz gan mantisko zaudējumu, gan nemantiskā kaitējuma atlīdzinājums, kā to uzskata līdzpieteicēji. To, ka valstis ir izvēlējušās veidot atšķirīgu šo kompensācijas sistēmu, atspoguļo pašu līdzpieteicēju iesniegtais salīdzinājums par citām valstīm. Tiesa nepiekrīt, ka tās valstis, kuras vispār nav noteikušas nemantiskā kaitējuma atlīdzināšanu, būtu nepareizi ieviesušas Direktīvu.

Savukārt attiecībā par individualizāciju, proti, ka katrs gadījums un konkrētais cietušais būtu jāvērtē individuāli, tiesa uzskata, ka tas ir attiecināms tieši uz atlīdzinājuma piešķiršanu kriminālprocesā un civilprocesā, kur attiecīgā tiesa var izvērtēt un ņemt vērā katras lietas individuālos apstākļos. Savukārt valsts kompensācija, kā norādīts Satversmes tiesas sprieduma 12.3. apakšpunktā, ir likumdevēja izveidots mehānisms, kas vienkāršotā procesā nodrošina cietušajai personai savlaicīgu valsts atbalstu – arī tad, ja vēl nav stājies spēkā galīgais nolēmums kriminālprocesā. Proti, valsts kompensācija ir saistīta ar konkrēta noziedzīga nodarījuma sekām, kā atbalsta mehānisms veido ieguldījumu kaitējuma atlīdzināšanā un sniedz tūlītēju atbalstu cietušajiem, palīdzot mazināt

viņiem nodarītā kaitējuma sekas. Tādējādi būtu diezgan neiespējami sagaidīt, ka likumdevējs spētu paredzēt alternatīvus risinājumus individuāliem gadījumiem.

[11] Tiesa ņem vērā, ka Satversmes tiesa vispārīgi par neatbilstošu Satversmei nav uzskatījusi ne to, ka likumdevējs drīkst noteikt fiksētu kompensācijas apmēru, ne to, ka nebūtu pieļaujama proporcionāla kompensācijas sadale atbilstoši cietušo skaitam.

Satversmes tiesas spriedumā norādīts, ka valsts kompensācijas sistēmai nav katrā ziņā jābūt tādai, kas iestādei vai tiesai paredzētu rīcības brīvību kompensācijas apmēra noteikšanā (*Satversmes tiesas sprieduma 13.2. apakšpunkts*). Tāpat Satversmes tiesa ir atzinusi, ka proporcionāla kompensācijas sadale atbilstoši cietušo skaitam pati par sevi ir saskanīga ar Direktīvas 12. panta 2. punktu, ņemot vērā valstij piešķirto rīcības brīvību attiecībā uz kārtību, kādā attiecīgās sistēmas ietvaros kompensācija tiek izmaksāta (*Satversmes tiesas sprieduma 13.3. apakšpunkts*).

Visbeidzot Satversmes tiesa Satversmes tiesas sprieduma 13.3. apakšpunkta beigās uzsver, ka, lai kompensācija būtu taisnīga un samērīga, nozīme var tikt piešķirta gan maksimālajam tās apmēram, gan tās sadalījumam starp cietušajiem, gan arī citiem apstākļiem. Likumdevējam pašam ir jāizšķiras par piemērotāko risinājumu taisnīgas un samērīgas kompensācijas apmēra noteikšanai gadījumos, kad saistībā ar personas nāvi kompensāciju pieprasījuši vairāki cietušie.

Tādējādi tieši likumdevējs būs tas, kas turpmāk, lemjot par citu regulējumu, izšķirsies par atbilstošāko risinājumu. Tiesa neuzskata, ka tā pilnībā varētu pārņemt likumdevēja funkciju un šajā konkrētajā gadījumā radīt pilnīgi jaunu individualizētu sistēmu, pēc kuras piešķirt kompensāciju šajā konkrētajā lietā. Tiesa arī apšaubā, ka likumdevēja izšķiršanās attiecībā uz jauno regulējumu varētu tuvojies līdzpieteicēju norādītajām summām.

Kaut arī tiesa nevienu brīdi neapšaubā tās ciešanas, kādas ir izjutuši un joprojām izjūt līdzpieteicēji, tiesa neuzskata par samērīgu un taisnīgu risinājumu piešķirt līdzpieteicējiem tādu kompensāciju, kas tik ievērojami atšķirtos no tās, ko saņēmuši citi cietušie, kuri arī zaudējuši sev tuvus cilvēkus tīša vardarbīga noziedzīga nodarījuma rezultātā.

Tiesa ņem vērā, ka sākotnēji, kā to konstatējusi arī Satversmes tiesa, Kompensācijas likums paredzēja, ka kompensācija par vienas personas nāvi tiek izmaksāta visiem cietušajiem maksimālajā apmērā. Savukārt, izdarot Kompensācijas likumā grozījumus par proporcionālu kompensācijas sadali atbilstoši cietušo skaitam, tie nebija pamatoti ar citiem apsvērumiem kā vien valsts budžeta interesēm, kas pašas par sevi bez jebkādiem citiem objektīviem apsvērumiem nevar attaisnot to, ka valsts nepilda pienākumu nodrošināt taisnīgu un samērīgu kompensāciju par tīša vardarbīga noziedzīga nodarījuma rezultātā iestājušos personas nāvi.

Lemjot par līdzpieteicējiem šobrīd nosakāmo kompensācijas apmēru, tiesa ņem vērā šādus būtiskus apstākļus: 1) nav zināms, kāda būs jaunā likumdevēja izšķiršanās, 2) Kompensācijas likums sākotnēji neparedzēja proporcionālu kompensācijas sadali, 3) Satversmes tiesa fiksētu kompensācijas apmēru pašu par sevi nav uzskatījusi par neatbilstošu. Līdz ar to tiesa atzīst, ka ir pamats kompensāciju noteikt piecu minimālo mēneša darba algu apmērā katram līdzpieteicējam, nepiemērojot proporcionalitāti. Tiesa uzskata, ka šāds risinājums ir taisnīgs un piešķirtā summa, lai arī neatbilst līdzpieteicēju vēlmei, tomēr nav uzskatāma par nesamērīgi mazu.

Saskaņā ar Kompensācijas likuma 7. panta pirmo daļu izmaksājamās valsts kompensācijas apmēru aprēķina, ņemot vērā minimālās mēneša darba algas apmēru, kāds noteikts brīdī, kad persona atzīta par cietušo. Tādējādi katram līdzpieteicējam ir izmaksājama kompensācija 3100 euro.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 246.-251. pantu, 254. panta otrās daļas 2. punktu, 289.-291. pantu, tiesa

nosprieda

daļēji apmierināt /Persona E/, /Persona D/, /Persona C/, /Persona B/ un /Persona A/ pieteikumu.

Uzlikt par pienākumu Tieslietu ministrijai izdot /Persona E/, /Persona D/, /Persona C/, /Persona B/ un /Persona A/ labvēlīgāku administratīvo aktu, ar kuru attiecīgi /Persona E/, /Persona D/, /Persona C/, /Persona B/ un /Persona A/ tiktu izmaksāta valsts kompensācija piecu minimālo mēneša darba algu apmērā (3100euro) katram.

Noraidīt pieteikumu tā pārējā daļā.

Spriedumu var pārsūdzēt apelācijas kārtībā Administratīvajā apgabaltiesā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot apelācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Liepājas tiesu namā.

Spriedums sastādīts 2025. gada 27. oktobrī.

Tiesnese K. Brokane